

Viittomakielen perheopetuksen osaamisalueet, osaamistavoitteet sekä opetusjakson toteutus

Tämä materiaali on laadittu esimerkiksi havainnollistamaan, miten viittomakielen perheopetuksen toteutusta ja sisältöä voidaan suunnitella yhdessä perheen kanssa. Materiaali pyrkii tuomaan esiin keskeisiä viittomakielen perheopetuksen sisältöjä. Osaamisalueita on tässä esimerkissä kolme: 1) viittomakielinen vuorovaikutus, 2) viittomakielen kerrontataidot ja kieliopilliset rakenteet sekä 3) viittomavarasto. Jokaisella osaamisalueella on kuvaus siitä, minkälaisesta taidosta osaamisalueessa on kyse (ks. Kuva 1). Lisäksi osaamisalueeseen liittyvät osaamistavoitteet on esitetty omassa sarakkeessaan. Kuvassa 2 on esitetty konkreettisia harjoitusesimerkkejä jokaisen osaamisalueen taidon harjoitteluun. Tässä viittomakielen perheopetuksen esimerkissä painottuvat koko opetusjakson aikana erityisesti lapsen ja vanhemman viittomakielisen vuorovaikutuksen tukeminen sekä viittomakielen kehollisuuden ja elemäisyyden hyödyntäminen viittomakielen omaksumisessa ja oppimisessa (ks. Kuva 3). Viittomavaraston harjoitukset kulkevat kaiken harjoituksen rinnalla, mutta ne sidotaan tiiviisti vuorovaikutukseen liittyvien harjoitusten kanssa. Lisää osaamisalueiden harjoituksia löydät VIKKE suomalaisen viittomakielen harjoitusmateriaalista.

Kuva 1. Osaamisalueet ja osaamistavoitteet.

Osaamisalue	Kuvaus	Osaamistavoite
Viittomakielinen vuorovaikutus	Lapsen ja aikuisen välisen viittomakielisen vuorovaikutuksen taidot ovat keskeisessä roolissa lapsen kehityksen etenemisessä. Tavoitteena on harjoitella viittomakielisen vuorovaikutuksen keskeisiä piirteitä, kuten osoituksen ja katseen suuntaamisesta ja ajoitusta, kosketuksen merkitystä, viittomien siirtämistä ja ajoitusta sekä kasvojen ilmeiden ja kehon käyttöä osana ilmaisua erilaisten vuorovaikutushetkien, -leikkien ja toiminnallisten tehtävien muodossa.	Aikuinen ja lapsi tulevat tietoisiksi viittomakielisen vuorovaikutuksen piirteistä ja osaavat hyödyntää niitä monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Aikuinen osaa luoda viittomakielisen vuorovaikutuksen hetkiä ja on oppinut keinoja lapsen huomion kiinnittämiseen ja ylläpitämiseen yhteisissä vuorovaikutushetkissä lapsen kehitystasolle sopivalla tavalla.
Viittomakielen kerrontataidot ja kieliopilliset rakenteet - elemäisyydestä kohti konventioita	Viittomakielen kerrontataitojen ja kieliopillisten elementtien harjoittelu käynnistyy kiinnittämällä huomio kerronnan ja kieliopillisten elementtien elemäisyyteen, esittämiseen ja näyttämiseen rohkaisten aikuista ja lasta hyödyntämään erilaisia kehollisia ilmaisutapoja. Spontaaneista ilmaisusta rakennetaan tiedollisia kytköksiä viittomakielen eri kieliopillisiin elementteihin osaamista vähitellen syventäen.	Aikuinen ja lapsi oppivat viittomakielisen kerronnan ja kieliopillisten rakenteiden ilmaisemista vahvistamalla jo olemassa olevaa taitoaan kehollisesta ilmaisusta sekä tulella ensin tietoisiksi kielen elemäisyydestä, esittämisestä ja näyttämisestä. Tämän jälkeen heille rakentuu ymmärrys viittomakielen kieliopillisista rakenteista, kuten konstruoidun toiminnan, kuvailevien viittomien, spatiaalisuuden sekä osoittavien verbaaleiden kieliopillisista elementeistä.
Viittomavarasto	Viittomavarastoa sekä fraasimaisia usein toistuvia viittomakielisiä ilmauksia laajennetaan, kasvatetaan ja syvennetään perheen arkeen liittyvistä aihepiireistä osana muiden perheopetuksen osa-alueiden harjoituksia. Samalla tarkastellaan viittomien semanttisia ja fonologisia piirteitä.	Aikuisen ja lapsen käyttöpohjainen viittomavarasto laajenee. Uusien viittomien oppimisen myötä viittomat kiinnittyvät aiemmin opittuihin muodostaan semanttisesti moninaisen käsittehierarkioihin rakentuvan viittomavarastoverkoston, jossa nopea viittomahaku ja nimeäminen onnistuvat.

Kuva 2. Konkreettisen harjoitusesimerkit.

Osaamisalue	Konkreettiset harjoitusesimerkit
Viittomakielinen vuorovaikutus	<ul style="list-style-type: none"> - Viittomakielisen vuorovaikutuksen elementtejä havainnollistetaan tietopaketin tarjoamien videoiden avulla. - Lapsen ja vanhemman vuorovaikutushetki videoidaan. Video katsotaan yhdessä ja etsitään sieltä viittomakielisen vuorovaikutuksen elementtejä. - Vanhempaa ohjataan viittomakieliseen leikkelyyn lapsen kanssa tietopaketin antamien videoiden avulla. - Konkreettisisä harjoituksessa leikitellään ilmeillä, kehollisilla ilmaisuilla, rytmillä, liikkeellä, kosketuksella. - Ohjataan vanhempaa ja lasta keksimään omia kielellisiä leikkejä.
Viittomakielen kerrontataidot ja kieliopilliset rakenteet - elemäisyydestä kohti konventioita	<ul style="list-style-type: none"> - Alkuvaiheessa harjoitellaan kertomaan miltä asiat, esineet ja toiminnot näyttävät ja tuntuvat kehollisia ilmaisuja, elehtimistä, esittämistä ja näyttämistä hyödyntäen ilman kiinteitä viittomia. - Konkreettisisä harjoituksissa leikitään esim. Arvaus -leikkiä sekä kuvaillaan tarinan hahmoja ja heidän toimintaa, omia kokemuksia, toimintoja ja tuntemuksia. - Viittomakielen kieliopillisten elementtien ja elemäisyyden, esittämisen ja näyttämisen yhteyttä havainnollistetaan tietopaketin ja harjoitusmateriaali videoiden ja tehtävien avulla. - Tämän jälkeen erilaisten harjoitusten kautta luodaan tiedollisia yhteyksiä viittomakielen rakenteiden ja elemäisyyden välille.
Viittomavarasto	<ul style="list-style-type: none"> - Viittomavaraston harjoitukset sidotaan tiiviisti vuorovaikutukseen liittyvien harjoitusten kanssa, jossa vanhempi nimeää lapselle ympäristössä olevia ja näkyviä asioita. - Lapsen viittomavarastoa laajennetaan ja sen rakentumista käsittehierarkioihin tuetaan opastamalla vanhempaa pysähtymään tarkastelemaan erilaisten viittomien semanttisia merkityksiä ja fonologista rakennetta lapsen kanssa. - Konkreettisisä harjoituksena ovat esim. erilaiset nimeämisen ja luokittelun harjoitukset.

Kuva 3. Esimerkki perheopetusjakson toteutuksesta ja osaamisalueiden painotuksesta.

